

Палац юстиції, Нюрнберг; сучасний вигляд. Фото: wikipedia

Місцем проведення МВТ було обрано Нюрнберг – місто, що стало символом нацизму. Тут Гітлер проголошував расові закони, тут відбувалися численні з'їзди націонал-соціалістичної партії Німеччини.

СТРАТИТИ БЕЗ СУДУ І СЛІДСТВА ЧИ СУДИТИ?

Якось у 1918 році, одразу після закінчення Першої світової війни, під час вечері на Даунінг-стріт, 10, британський прем'єр Ллойд Джордж сказав гостям, що коли б його воля, він би кайзера повісив. Черчилль, який був присутній за столом, заперечив йому. 30 листопада 1943 року на банкеті, що завершував Тегеранську конференцію, Сталін підняв келих за те, щоб після війни були розстріляні щонайменше 50 тисяч гітлерівців. Черчилль, як і у 1918, знову обурився.

Натомість Рузвельт підхопив своєрідний гумор Сталіна, назвавши «компромісну цифру» – 49 500. Попри те, що ідея покарання нацистських ватажків виникла задовго до закінчення війни, у західних союзників спочатку не було єдиної точки зору щодо того, як вчинити з очільниками Третього рейху. Іден, виступаючи в парламенті 28 травня 1945 року зауважив: «Якщо англійські солдати захоплять Гітлера, вони можуть самі вирішити, чи застрелити його на місці, чи привести живим».

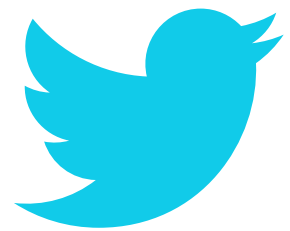
Рузвельт не сприймав позиції Держдепу стосовно того, що німці не відповідальні за злочини керівництва держави. Тому він підтримав план, розроблений Міністерством фінансів. У ньому йшлося про знищення промислового потенціалу і перетворення Німеччини на «країну полів». Доволі детально було і розроблено питання щодо покарання злочинців. У додатку до меморандуму Генрі Моргентау від 5 вересня 1944 року, присвяченому цьому питанню, пропонувалося скласти список головних злочинців війни.

Читайте також: [Как казнили главных нацистских преступников](#)

НЕВІДОМИЙ ВІДОМИЙ РАДЯНСЬКИЙ ЮРИСТ

А. Трайнін виступає в Лондоні в серпні 1945 р. на засіданні Виконавчого комітету Нюрнберзького МВТ. Фото: wikipedia

Аналітичну та юридичну базу майбутнього процесу союзники розробляли спільно. Одним із головних учасників підготовки МВТ був радянський юрист Арон Трайнін. На противагу одіозним сталінським прокурорам Іоні Нікітченку та Роману Руденку, одним із головних діючих осіб процесу, Трайнін був видатним юристом і здобув визнання серед колег на Заході.

У 1945 році Трайнін представляв Радянський Союз на Лондонській чотиристоронній конференції, яка працювала над статутом Міжнародного військового трибуналу для Нюрнберзького процесу, а потім брав участь у процесі як консультант радянського обвинувачення. Саме він запропонував використовувати нову правову концепцію – «злочин агресії» – для притягнення військового і політичного керівництва нацистської Німеччини до відповідальності за неодноразові вторгнення і окупацію держав.

Разом із іншими юристами, які брали участь у розробці Уставу Нюрнберзького трибуналу, Трайнін вплинув на формування нового правового поля міжнародного права. На сьогодні агресія є одним із основних злочинів у міжнародному кримінальному праві поряд з геноцидом, злочинами проти людяності та військовими злочинами.

Попри це, впродовж багатьох років внесок Трайніна замовчувався, перебуваючи в тіні Холодної війни, і лише останнім часом переглядається – і це при тому, що не йдеться про заперечення злочинів радянського режиму, так само, як і участі Трайніна, який був фактично правою рукою Вишинського, головного сталінського прокурора, у формуванні та встановленні радянської архітектури судочинства та участі, хоча й опосередкованої, у сталінських судових політичних процесах. До слова, в той час, коли на засіданнях трибуналу радянські прокурори звинувачували нацистських злочинців у масових депортаціях, радянські каральні органи депортували тисячі людей – вчорашніх радянських громадян, які перебували в Європі, – до СРСР, переважно в ГУЛАГ.

Читайте також: **Я хочу бачити Путіна за ґратами, це можливо, — міжнародний прокурор**

НЕПРИЄМНІ ТЕМИ

Руїни Нюрнбергу, 1945 р. Фото: wikipedia

Жодна з делегацій держав-учасниць процесу не бажала чіпати скелетів у власних шафах, виносячи на широкий загальний політику своїх урядів, виставляючи її в невідомому світлі. Це стосувалося питань аншлюсу Австрії, мюнхенських англо-французьких «кульбітів», радянсько-німецьких таємних відносин, тобто пакту Молотова-Ріббентропа.

Підсудним не задавали уточнюючих запитань, інколи їхні свідчення обривали. Тим не менш, адвокати не втрачали нагоди для просування сумнівної версії про змішану відповідальність за розв'язання Другої світової війни – мовляв, провідні європейські держави, так само як і Німеччина, винні в тому, що сталося. «А що було б, якби після мюнхенської угоди чехи не погодилися поступитися Німеччині Судетською областю?» – запитав Герінга його адвокат Отто Штамер. «О, це питання ми ставили перед Чемберленом і Даладьє. Обидва відповіли: «Тоді ми примусимо чехів».

Щодо оприлюднення радянських проколів, то тут союзники вели подвійну гру. Американці фактично «злили» секретний протокол до радянсько-німецького договору від 23 серпня 1939 року. 22 травня 1946 року його опублікувала американська газета St. Louis Post-Dispatch. Для світу це був шок, втім, так само, як і для майже всієї радянської делегації.

Наступного дня радянського прокурора генерала Миколу Зорю, який був відповідальним за надання доказів про напад Німеччини на СРСР, знайшли

застреленим у готельному номері. Офіційна радянська версія – нещасний випадок у результаті чищення зброї. Щоправда, генерал лежав роздягнений у ліжку з натягнутою до підборіддя ковдрою. Микола Зоря вів також і катинську справу – Радянський Союз мав на меті перекласти скоєне ним убивство польських військовослужбовців на нацистів, але не вдалося. Натомість справа теж набула розголосу.

Читайте також: Новий Нюрнберг вже для російських військових злочинців є бажаним, але чи можливий він взагалі?

ПРОЦЕС ОЧИМА СТАТИСТИВ

Перекладачі в залі суду. 29 березня, 1946 р. Фото: wikipedia

Радянська перекладачка Тетяна Ступнікова, яка перекладала 1 липня 1946 року допит свідків по катинській справі, пише: «Слухати і перекладати свідків мені було вкрай важко, і не через складність перекладу, а цього разу через нездоланне почуття сорому за мою багатостраждальну Вітчизну, яку небезпідставно можна було підозрювати у скоєнні найважчого злочину.

Саме в цьому полягала Правда, нічого іншого крім Правди!» Союзники багато чого знали достеменно, про щось лише здогадувались, як от про масові розстріли в Катині, але не акцентували на цьому увагу під час НМТ. Варто зауважити, що радянська делегація була невеликою, порівняно з американською.

Якщо у Роберта Джексона – головного обвинувача від США було 6 заступників та 16 помічників, то у Романа Руденка – 1 заступник і 4 помічники. До американської делегації входили 680 перекладачів, до радянської – 40. Приблизно таке ж співвідношення було і в друкарях, зв'язківцях та інших працівниках апарату. Це змушувало співробітників радянської частини МВТ працювати на межі своїх можливостей. Втім, майже половину радянської делегації склали таємні співробітники НКВС і СМЕРШ.

ВИРОК ЗЛОЧИНЦЯМ І РЕЖИМУ

1 жовтня 1946 р. Міжнародний військовий трибунал виніс свій історичний вирок, засудивши до страти через повішення Герінга, Ріббентропа, Кейтеля, Кальтенбруннера, Розенберга, Франка, Фріка, Штрейхера, Заукеля, Йодля, Зейсс-Інкварту і Бормана (останнього заочно), а інших – до різних термінів ув'язнення. Троє підсудних – Шахт, Папен та Фріче були виправдані.

Суд визнав злочинними організаціями СС, СД, гестапо та керівний склад націонал-соціалістичної партії. У своєму Вироку Міжнародний військовий трибунал показав безпідставність спроб захисту оскаржити той факт, що розвиток міжнародного права у період між двома світовими війнами призвів до створення норми, яка ставить агресію поза законом.

Також зазначалося, що коли йдеться про таке порушення міжнародного права, внаслідок якого розв'язується війна зі страшними жертвами та стражданнями цілих народів, то для її юридичної кваліфікації немає і не може бути жодної різниці між поняттям незаконності та злочинності. Вони стають синонімами.

Тому Трибунал підкреслив: «Звернення до війни є не лише беззаконним, але й злочинним». Її «наслідки не обмежені одними лише воюючими країнами, але торкаються всього світу. Тому розв'язування агресивної війни є не просто злочином міжнародного характеру – воно є найтяжчим міжнародним злочином, який відрізняється від інших військових злочинів тільки тим, що містить у собі в сконцентрованому вигляді зло, що міститься в кожному з них».

НОВИНИ ПАРТНЕРІВ

РЕКЛАМА

Читайте також: **Що може отримати Україна від першого вироку Міжнародного суду ООН у відношенні путінської Росії**

Зала суду (зала 600) Нюрнберзького МВТ, сучасний вигляд. Фото: wikipedia

Нюрнберзький військовий трибунал став колективною працею сотень людей, чоловіків і жінок різних національностей і спеціальностей – дипломатів, суддів, прокурорів, перекладачів, водіїв, стенографісток, охоронців, журналістів, інженерів-зв'язківців та інших задля однієї спільної мети. Впродовж десяти місяців це була напружена й виснажлива праця в обмеженому просторі судової зали.

Не в усіх аспектах вдалося дійти консенсусу, не всі були в рівних умовах, але результат вражав: було створено величезну доказову базу злочинів Третього рейху, опитано свідків, оприлюднено тисячі документів, що підтверджували злочинні плани нацистських ватажків.

Було створено підґрунтя для подальшої денацифікації. Зрештою було встановлено прецедент, згідно з яким розв'язання агресивної війни оголошувалося злочином, і заклало основу для розвитку нових міжнародних законів та інститутів.

Як **зазначає** американська історикиня Франсін Гірш: «Повна історія Нюрнбергу зіштовхує нас з двома незручними істинами: неліберальні авторитарні держави іноді позитивно впливали на міжнародне право, а міжнародне правосуддя є по своїй суті процес політичний». Тож Нюрнберг був народжений політичним компромісом, але саме цей компроміс дав світу інструменти для притягнення агресорів до відповідальності.

І сьогодні це критично важливо для розуміння судових перспектив Росії за її неспровокований жорстокий напад на Україну, який уже призвів до колосальних жертв і руйнувань. Рішення про створення Міжнародного трибуналу саме щодо «злочинну агресію» РФ уже прийнято, але початок його роботи очікується аж... наприкінці наступного, 2026 року. До того ж пройшла інформація що на роботу цього Трибуналу не вистачає грошей. Що ж так довго, шановні союзники, що ж так байдуже...

—
Світлана Шевцова, Київ; опубліковано у виданні **УКРІНФОРМ**

В тему:

- **Росія так и не прошла через свой собственный Нюрнберг**
- **Польська операція. Як советська НКВС убила 111 тисяч польських «шпигунів»**
- **Африканский Нюрнберг. Культура непростения. Уроки**
- **"Мы уже также страна-агрессор". Лауреат Нобелевской премии Светлана Алексиевич - о войне в Украине**
- **Французький військовий історик: «Всі свої війни, що тривали понад рік, Росія прогнала»**

Share 0

Читайте «Аргумент» в **Facebook** и **Twitter**

Если вы заметили ошибку, выделите ее мышкой и нажмите **Ctrl+Enter**.

Коментарі

ВІДЕО

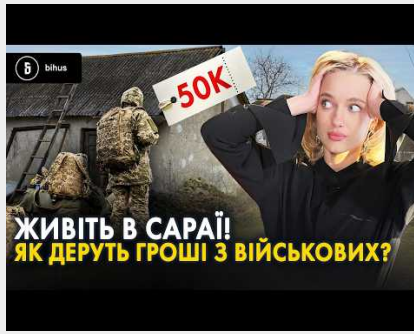
Про що не можна було жартувати в СРСР

HEAVY SHOT, VAMPIRE, NEMESIS: як «Баба Яга» б'є ок*пантів

Воюєш? Плати більше! 50к за оренду і космічні комісії: як виглядає ринок житла на фронті?

[Головна](#) [Про сайт](#) [Опитування](#)

© 2011 «АРГУМЕНТ»

Републікація матеріалів: для інтернет-видань обов'язковим є пряме гіперпосилання, для друкованих видань – за запитом через електронну пошту. **Посилання або гіперпосилання повинні бути розташовані при використанні тексту - на початку використовуваної інформації, при використанні графічної інформації - безпосередньо під об'єктом запозичення.** При републікації в електронних виданнях у кожному разі використання вставляти гіперпосилання на головну сторінку сайту argumentua.com та на сторінку розміщення відповідного матеріалу. За будь-якого використання матеріалів не допускається зміна оригінального тексту. Скорочення або перекомпонування частин матеріалу допускається, але тільки в тій мірі, якою це не призводить до спотворення його сенсу.

Редакція не несе відповідальності за достовірність рекламних оголошень, розміщених на сайті, а також за вміст веб-сайтів, на які дано гіперпосилання.

Контакт: uargumentum@gmail.com